

משרד החינוך
אגף בכיר יישום חוק החינוך המיוחד, ההכלה וההשתלבות

הוראה ולמידה מרחוק בכיתה ההטרוגנית ולתלמידים עם מוגבלויות המשולבים בחינוך הרגיל

עובדי הוראה יקרים,

מגיפת הקורונה מחזקת את ההבנה אודות מקומם המרכזי של מוסדות החינוך במתן רשת בטחון לתלמידים במערכת החינוך. סגירתם של מוסדות החינוך הצריכה חשיבה נוספת על האופן בו ניתן לשמור על קשר עם התלמידים ולהמשיך לקיים שגרה בתקופה בלתי שגרתית. שימוש באמצעים מקוונים הינו אחת הדרכים לאפשר זאת.

הוראה מקוונת בכיתת לומדים מגוונת הכוללת תלמידים עם מוגבלויות, הינה הזדמנות להעמקת ערוץ זה של הוראה, בד בבד עם האתגרים שהיא מציבה. למידה מקוונת וקשר אישי הינם משמעותיים ביותר עבור תלמידים בכלל ועבור התלמידים עם המוגבלויות בפרט.

כלי זה נבנה לשירותכם ומטרתו לסייע לכם בהוראה מרחוק של תלמידים עם מוגבלויות ותלמידים עם קשיים. הוא כולל המלצות כלליות והמלצות המסווגות לפי מגוון סוגי מוגבלויות. אנו מקווים כי תמצאו אותו שימושי, נגיש ויעיל.

אני מבקשת להודות לשותפים בכתיבה ובעריכה של כלי זה, לעמותת נגישות ישראל על הסיוע המעמיק, לאנשי המקצוע במשרד החינוך ובראשם לממלאת מקום המדענית הראשית.

בברכת בריאות טובה ואיתנה, מירי נבון

תוכן העניינים

- המלצות כלליות
- היבטים רגשיים בהוראה ולמידה מרחוק
- היבטים חברתיים בהוראה ולמידה מרחוק
- היבטים פדגוגיים בהוראה ולמידה מרחוק
- מוגבלות על הרצף האוטיסטי ASD
- מוגבלות קוגניטיבית
- לקות למידה
- הפרעת קשב וריכוז
- הפרעות התנהגותיות ורגשיות
- מוגבלות שמיעה
- מוגבלות ראייה
- תלמידים עם מוגבלויות פיזית
- תלמידים עם בעיות בריאותיות
- כלים ואתרים מונגשים

המלצות כלליות

- אם יש בכיתתכם או בקרב עמיתים לצוות מישהו הזקוק להנגשה התכוננו מראש ובדקו מה נדרש כדי להנגיש את התוכן ומהו אופן ההנגשה המתאים
- וודאו כי לתלמיד ידע ויכולות של אוריינות דיגיטלית. במידה שלא הציעו סיוע או דרכי הוראה חלופיות
- שימו ישנם תלמידים שסביבת הלמידה שלהם אינה אופטימאלית. מומלץ לברר מראש ולהמליץ על דרכים להבניית סביבה נוחה ככל הניתן
- להלן קישור לסרטון המיועד לאנשים עם מוגבלות שמקבלים את השירות מרחוק. הסרטון מסייע להתכונן לשיחת וידאו ומנחה כיצד ניתן להוריד את הזום בפעם ראשונה

[feature=youtu.be&https://www.youtube.com/watch?v=5yaUap3zhKg](https://youtu.be/feature=youtu.be&https://www.youtube.com/watch?v=5yaUap3zhKg)

- בתכנון ההוראה הקפידו לכלול את התלמיד (ו/או את הוריו) במידה רבה ככל האפשר. השיתוף מאפשר דיון במה שעתיד להתרחש בשיעור, ומאפשר לתלמיד הזדמנות ליצור קשרי אמון עם המורה ותומכי הלמידה הנוספים
- שתפו את המשפחות בלמידה מרחוק, הרגיעו, הסבירו ותאמו ציפיות עם ההורים טרם הכניסה ללמידה, השיתוף יקדם הצלחה
- במידה שהתלמיד מקבל סיוע לימודי או רגשי חשוב מאוד לתכנן, להיעזר וליצור המשך עבודה באופן מקוון. למשל: מורי שילוב לימודי או חברתי ימשיכו לקיים שיעור מקוון עם הקבוצה אותם לימדו, או יצטרפו לשיעור המקוון כדי לסייע לתלמידיהם

- זכרו - המרחב הביתי לא תמיד מותאם כמרחב למידה: מחשב ממוקם בסלון, דיירי הבית מסתובבים לאורך השיעור ולעיתים אף משתמשים בו ועוד. בנוסף התלמידים רגילים לנהוג בביתם בחופשיות שונה – לעיתים הם עשויים להביא אוכל לשיעור, לשחק תוך כדי, לקום, לקפוץ וכדומה
- חשוב לשוחח עם התלמידים על השינויים בנושאים הקשורים ל"תלמידאות" – אחריות אישית ללמידה, למידה עצמית, סדר יום וכדומה

היבטים רגשיים בהוראה ולמידה מרחוק

היבטים רגשיים למורה

משימת ההוראה מרחוק הינה משימת הוראה מורכבת: "איך אצליח להחזיק את הקשב של תלמידיי מעבר למסך? האם אצליח לראות את צרכיו של כל תלמיד ותלמיד? איך אייצר קשר אישי?"

ההכנה הרגשית לקראת המשימה חשובה ומומלץ לעצור להתבוננות אישית: "איך אני מרגיש לקראת השיעור המקוון? מה החששות שלי? מה מצב הרוח שלי היום ומה מצב הרוח של תלמידיי? במי אוכל להיוועץ ולהסתייע במידת הצורך?"

מומלץ ליצור מבנים המאפשרים היועצות וחשיבת צוות בסוגיות שעולות בלמידה מרחוק לאחר השיעורים ובשילוב התלמידים המתקשים: "מי יכול לחשוב איתי ביחד? למי אוכל לפנות אם מתעורר קושי? האם נכון לבדוק עם מורים אחרים מה היא תגובת התלמיד? האם עליי לקבל מידע על מצבם הרגשי של תלמידיי? אם כן, ממי?"

תזכורת למורה: את/ה המומח/ית בתחומ/ך, את/ה מכיר/ה את תלמידיך בהיבטים הרגשיים, החברתיים והלימודיים ואת יכולותיך בהוראה ובקשר, יחד עם זאת המרחב המקוון מזמן מצב חדש בו חשוב לנסות ולזהות גם את ההיבטים הרגשיים המתגלים בהתמודדות החדשה

היבטים רגשיים לתלמיד

משימת ההוראה מרחוק הינה משימת הוראה מורכבת - היא מעצימה ביתר שאת שאלות ומצבים בהם התלמידים המתקשים מתלבטים, כגון:

התלמידים מתמודדים עם חוויות כישלון ולעיתים מאופיינים גם בדימוי עצמי נמוך. לעיתים הם נתקלים בהתייחסות סטיגמטית ושלילית של הסביבה. הדבר מזין את חוסר הביטחון של התלמיד, הפגוע ממילא

בדומה ללמידה בשגרה, חשוב לסייע לתלמידים להביא לידי ביטוי את חוזקותיהם לצד החסמים ולהעצימם. נעשה זאת באפשרות חוויות הצלחה בתחומים השונים ובחוויות קטנות של הצלחה בתחום האקדמי והחברתי

מומלץ לסייע לתלמיד המתקשה ליצור קשר עם חבר לכתה שיכול להיות לו לעזר

במידת האפשר, מומלץ לאתר מראש את החסמים האפשריים העשויים לבוא לידי ביטוי אצל התלמיד המתקשה (ביישנות, חוסר ויסות, קושי בהתארגנות) ולנסות להציע פתרונות תואמים גם במפגש המקוון לקשיים שעולים

אקלים רגשי בלמידה מרחוק

דגשים הקשורים לאקלים כיתה וירטואלית עם דגש להתייחסות לתלמידים
משתלבים / שוני צרכים/ מתקשים

לפני ואחרי השיעור

קשר מורה-תלמיד ברמת השיח הכיתתי והאישי – מומלץ לבסס קשר אישי עם
התלמיד המשולב, קשר שיהווה בסיס עבורו בהתמודדות הלימודית והחברתית
טיפול הקשרים והיחסים בין התלמידים והגברת תחושת השייכות – התלמיד
המשולב זקוק לעיתים לחיזוק תחושת השייכות בכיתה
הגדרת כללי התנהגות גם במרחב המקוון – מעבר להגדרות הכללים לכלל ילדי
הכיתה יש משמעות לחיזוק אישי לתלמיד המשולב

ניהול שיח רגשי – יש להתאים את השיח הרגשי בכיתה ועם התלמיד המשולב, יש לשים לב אם מתעוררים רגשות של דאגה/פחד/חרדה

היועצות במצבים של אלימות ופגיעה ברשת – הנחיות בחוזר מנכ"ל ופנייה למוקד 105 של המטה הלאומי להגנה על ילדים ברשת

במהלך שיעור

שיח מכבד - פיתחו את השיעור בתזכורת של כללי ההתנהגות המקובלים, חזקו התנהגות חיובית של תלמידים ספציפיים ושל כלל התלמידים

אזירה אמפתית בין התלמידים בכיתה - מומלץ לבקש מהתלמידים לשים לב לתלמידים שאינם במעגל החברתי שלהם. יש לעודד התנהגויות חיוביות של נתינה וסיוע

שימוש בגבולות לצד יחסי קירבה ואכפתיות - במצבים מאתגרים הפעילו שיקול דעת בדבר הצבת הגבולות כלפי תלמיד במרחב המקוון כמו במרחב הפיזי. היוועצו בגורמי המקצוע בצוות במקרים בהם עולה צורך. הקפידו על שמירת יחסי הקרבה והאכפתיות בצד הצורך בהצבת גבולות

המורה כמודל לחיקוי לשיתוף ולאמפטיה - המורה משמש מודל לחיקוי באופן התייחסותו לתלמידים בכלל ולתלמידים המתקשים בפרט, תוך מתן מקום ומרחב ביטוי גם לתלמידים מתקשים או שקטים

השתמשו במסרים חיוביים ובוני חוסן – חשוב שהתלמידים יקבלו מסר של תקווה ושל מסוגלות

צרו קשר עין עם תלמידים שזוהו מראש כ"מתנתקים", "הולכים לאיבוד"...

היבטים חברתיים בהוראה ולמידה מרחוק

הכיתה כקבוצה חברתית - אף אחד לא נשאר לבד

- כיתת האם משמשת כקבוצת שייכות משמעותית. לפיכך הכיתה כמסגרת חברתית היא גורם משמעותי בפיתוחו הרגשי, החברתי והערכי של התלמיד, בתחושת המסוגלות שלו ובבניית זהותו
- בימים אלה, בהם שגרת היומיום מופרת בשל התפשטות נגיף הקורונה בישראל, חשוב במיוחד לשמור על מסגרת ההשתייכות הכיתתית, לחזק את תחושת הקרבה ולעודד בקרב התלמידים ביטויים של סולידריות וערבות ההדדית

שעת חינוך - שעת חברה

- המסגרת הבסיסית ללמידה חברתית ערכית במכלול הפעילות החינוכית - חברתית של בית הספר. כמסגרת קבועה ומתמשכת מטרתה לטפח את כיתת האם כתא חברתי. גם בימי הקורונה חשוב לממש מסגרת זו באופן קבוע

עקרונות מנחים לפעילות חברתית בבית הספר ובמרחב הבלתי פורמלי

- עיקרון השוויון – התחשבות בכלל המשתתפים ובצורכיהם, שוויון בזכויות ובחובות בהתאם ליכולת
- עקרון שוויון ההזדמנויות – אפשרות השתתפות בפעילות לכלל התלמידים באמצעות התאמה של תכנים, מתודות פעולה, הנחיה, מרחב ומיקום הפעילות
- עקרון הנגישות – פיזית, קוגניטיבית, חברתית רגשית, מילולית וכדומה
- עקרון האינדיווידואליות – הכרה ביכולות, קשיים אישיים וחוזקות של כל תלמיד
- התמקדות בכוחות וביכולות – מיצוי והעצמה של כוחות וחוזקות חיוביות לצד תמיכה וליווי בהתמודדות עם קשיים

עקרונות וטיפים

- **נוכחות:** הקפידו על נוכחות התלמידים במפגשים וירטואליים הפגתיים, שלא ייעלם מהמרחב הכיתתי החברתי
- **חשיפה: וודאו עם התלמיד כי** החשיפה מול המצלמה נוחה עבורו. קבעו יחד מתי יוכל לכבות את המצלמה ומתי לא
- החלטות חברתיות צריכות להתקבל ברגישות ובשיח משותף
- **שיבוץ :** בחלוקת בכיתה לחדרי לימוד וירטואליים הקפידו לשבץ את התלמיד בסביבה נוחה, מאפשרת ומכילה חברתית

- **פתיחת שיעור:** מומלץ לפתוח כל מפגש/ שיעור בטריגר חברתי. רצוי ואף אפשרי לקיים משחקים חברתיים בזום לצד פעילויות עם קלף/שאלה זהה/ריגשונים/ סרטון ליצור חיבור ורצון לשתף על מנת לשמר את האינטראקציה החברתית בין חברי הכיתה/הקבוצה
- התמידו לקיים שיח אישי ולמפות חוזקות אישיות וחברתיות היכולות לקבל ביטוי במרחב החדש: שאלו את התלמיד במה הוא חושב שהוא יכול לסייע לכיתה /למורה /לנושא. המרחב הווירטואלי יכול לסייע לתלמידים שונים להבליט/להנכיח מיומנויות וכישורים שאינם באים לידי ביטוי או אינם מובלטים ביומיום
- קיימו שיחות אישיות עם התלמיד סביב המצב החברתי. בדקו האם הוא מדבר עם חברים מעבר ללמידה. באיזה תדירות? מה הוא עושה בשעות הפנאי? מה עוזר לו להעביר את הזמן? מה חסר לו?

- אם מתקבלת תחושה שהתלמיד בודד/מנותק עודדו אותו ליצור קשר ואת האחרים להיות עימו בקשר
- **מעורבות חברתית:** במצבי חירום, לעשייה ותרומה לאחר. למתנדב עצמו יש ערך מוסף להרגיש חיוני ובעל השפעה על כן חשוב לעודד את התלמידים להמשיך לקחת חלק פעיל בפעילות מעורבות חברתית ולהתאים אותה להנחיות (פעילות התנדבות במרחב הווירטואלי/ בטלפון/סיוע בבית /סיוע לחבר מהכיתה ועוד)
- **ניהול עצמי:** העבירו אחריות לתלמידים, בינם ובין עצמם, לניהול שלהם במרחב הווירטואלי, תנו תפקיד חברתי לכמה שיותר תלמידים

- **פעילות בלתי פורמאלית:** חברו את התלמידים דרך הרכזים החברתיים לפעילות שמתקיימת במחלקות הנוער במרחב הווירטואלי. זו הזדמנות גם לתלמידים שבדרך כלל לא משתתפים בפעילות בלתי פורמאלית אחר הצהריים להשתתף בפעילויות רבות ומגוונות המיועדות לכלל בני הנוער
- **התנהגות ראויה במרחב הווירטואלי :** היו ערניים להתנהגויות פוגעניות וניצול לרעה של המרחב הווירטואלי של כלל התלמידים

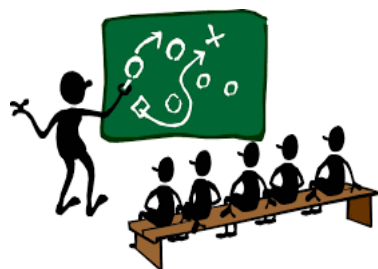
היבטים פדגוגיים בהוראה ולמידה מרחוק

תנאים סביבתיים להוראה

- בחרו סביבת למידה שקטה וללא רעשי רקע
- הצטיידו במיקרופון ורמקול איכותיים
- התאימו תאורה
- בחרו ברקע שלא ייצר עניין או יפריע לריכוז
- הצטיידו מראש בכלי עזר שישמשו אתכם במהלך השיעור

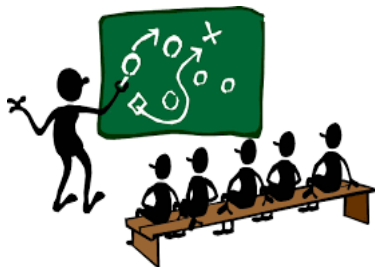
למורים

- הימנעו ממיקרופון שמסתיר את השפתיים
- השתדלו להסתכל כל הזמן למצלמה
- דברו ברור וחזק ובקצב נוח
- בכתיבה על לוח השתמשו בטוש כהה, כתבו בגדול והקפידו להקריא
- בתכנון הלמידה מרחוק וביישומה, היוועצו עם מורי השילוב ועם מומחי התחום של המוגבלויות השונות במתי"א (מרכז תמיכה יישובי אזורי)

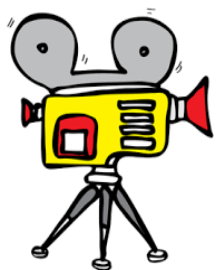
הנגשה במהלך השיעור

- הקפידו להשתמש ככל הניתן בקטעי וידאו עם כתוביות
- תארו ככל הניתן במילים את הרכיבים הוויזואליים: תמונות, גרפים
- הקריאו שקפים או את הכתוב על הלוח לטובת התלמידים המתקשים
- בהצגת מסמכים הקפידו על נגישות בעיקר בשילוב טבלאות ותמונות באמצעות "תיאור תמונה מילולי"
- חזרו בבירור על כל שאלה שנשאלת על-ידי כל תלמיד במהלך השיעור

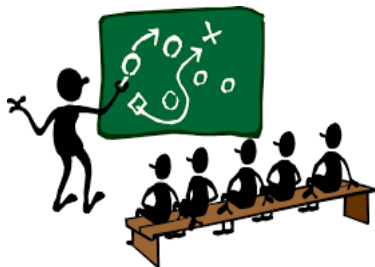
שילוב סרטונים ותמונות

- בחרו תמונות עם מסר ברור
- הקפידו על איכות הסרטונים והמצגת
- שימו לב לנפח הסרטון
- בחרו סרטונים קצרים
- בדקו וודאו מראש שהכל פועל

ארגון כיתה מקוונת

- בעת הדיון, הקפידו לוודא כי רק תלמיד אחד מדבר
- הנחו את תלמידיכם להקפיד לשמור על כפתור "שקט" לאורך השיעור
- השתמשו בכפתור "השתק את המשתתפים" בעת הצורך
- סכמו עם התלמידים דרך בה יסמנו את רצונם להשתתף
- הציעו לתלמידים כתיבת שאלות בצ'אט או באמצעי אחר במהלך השיעור
- חזרו בבירור על כל שאלה שנשאלת

הערכות מראש והטרמה

1. הכינו מראש חומרים הנכתבים על הלוח בצורה מונגשת
2. הכינו רשימה של כל החומרים שיהיה בהם שימוש ונשלחו מראש. בתחילת השיעור העלו את הרשימה וודאו עם התלמידים שבידיהם כל הנדרש לשיעור
3. ניתן להכין ולשלוח יחידות הוראה ללמידה עצמית עם עוגנים עבור תלמידים מתקשים
4. במידה שישנם מושגי מפתח שילמדו בשיעור- שלחו אותם מראש לתלמידים, כך שיהיו זמינים עבורם

ניהול השיעור

1. המפגש בזום מהווה הזדמנות חשובה גם למפגש חברתי. דאגו לפתוח את המפגש בבדיקת שלומם של התלמידים, בפעילות חוייתית, בהקשבה לחוויות אישיות ולשיח בין התלמידים
2. התאימו את משך יחידת השיעור למאפייני התלמידים ולנושא השיעור. מומלץ לקיים "מנות" הוראה של לא יותר מ-15 דקות וביניהן זמן שיח ושאלות
3. הקפידו על גיוון דרכי ההוראה באמצעות המחשות ללמידה ולהוראה פעילה
4. השתמשו באפשרות של שיתוף מסך

ניהול השיעור המשך

5. כתבו וציינו בקול את מטרת השיעור ואת רצף הלמידה בתחילת השיעור
6. סמנו וציינו בקול כל שלב שסיימתם ושאלו האם למישהו יש צורך בהבהרה
7. שאלו שאלות במהלך השיעור, תוך שאתם מעודדים כל תלמיד להשתתף בשיעור הרבו במתן אפשרויות בחירה מתוך מגוון משימות, מגוון טקסטים
8. לאורך השיעור תארו את פעולותיכם. שיתוף התלמידים בתהליך משרה רוגע ותחושת ביטחון, הקפידו לתת זמן חשיבה טרם מתן המענה

ניהול השיעור המשך

9. במקרים בהם ניתנת פעילות וירטואלית מחוץ לכיתה המקוונת, חשוב להסביר/להזכיר מראש כיצד 'חוזרים' לחלון הכיתה

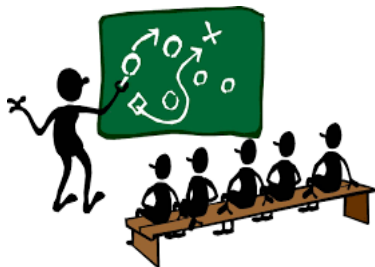
10. אפשרו לתלמידים לעבוד במחברותיהם עם עפרון, עט וצבעים. הזמינו אותם להציג במצלמה את התוצרים

11. בקשו מכל תלמיד להציג תמונה או חפץ המתאר את התובנה המרכזית שהפיק מהשיעור

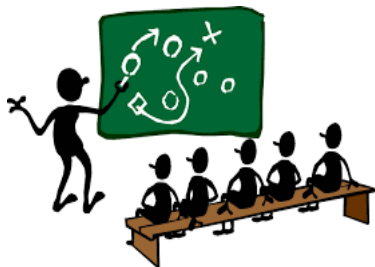
התאמות מומלצות של משימות מקוונות

- הקראה/הקלטה של טקסט/הוראה/שאלה
- הצגת תכנים במגוון אמצעים (מהמוחשי למופשט) – מוצג/חפץ, המחשה באמצעות תמונות, צילומים, סמלים
- פירוק משימות, הוראות ושאלות לתתי-שלבים
- הצגת משימות, הסברים ותכנים בדרגות קושי מתאימות
- ליווי התכנים באמצעים חזותיים וגראפיים

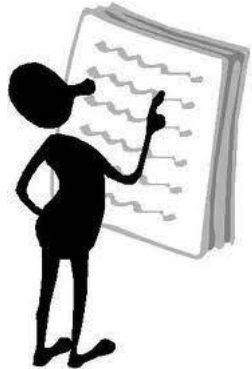
תיווך לביצוע משימות מקוונות

- תיווך לשפה וחשיבה
- פישוט לשוני לצד משלב שפתי גבוה
- פירוש מילים קשות, מילים נרדפות, דוגמאות
- תשאול במגוון גרסאות ודרגות קושי
- תיווך לפירוש מילה, מושג
- תיווך למיומנויות חשיבה (מיון והכללה, השוואה, הבנת קשרים והסקה) באמצעות שאלות מתהלכות חשיבה, אמצעים גרפיים (טבלה, תרשים זרימה)

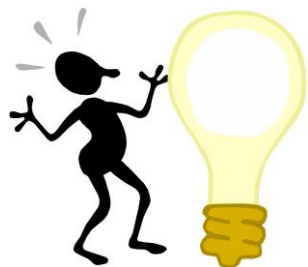

הנגשת מסמכים או מצגות

- **שם מסמך** - הגדירו לקובץ שם מסמך מלא המתאר את תוכנו
- **גופן** - השתמשו בגופנים פשוטים ולא מסולסלים. במצגת מומלץ להשתמש בגודל 24 ומעלה
- **כותרות** - הקפידו על סימון הכותרת הראשית והכותרות המשניות. הללו יסייעו להתמצא במסמך
- **ניגודיות** - הקפידו על ניגוד בין הטקסט לרקע
- **מספור** - בעת מספור סעיפים הקפידו על שימוש במספור אוטומטי

טיפים

- הקליטו את ההרצאות ואפשרו צפייה חוזרת
 - מומלץ למנות תלמיד שיסכם את השיעור ב- WORD או ב- GOOGLE DOCS.
- זה יאפשר לכולם להתרכז, בסוף השיעור הסיכום יועבר לכולם

רקע קצר

שמים לב

עקרונות וטיפים להוראה
מקוונת

מוגבלות על הרצף האוטיסטי ASD

אוטיזם הינו שם כולל לקשת של הפרעות נוירולוגיות-התפתחותיות שמתבטאת בדפוסי התנהגות, תחומי עניין ודפוסי פעילות מצומצמים וחזרתיים:

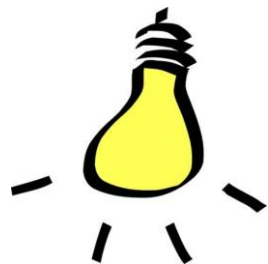
- דיבור, תנועות מוטוריות או שימוש סטריאוטיפי או חזרתי בחפצים
- העדפה מוגזמת לשגרות, לדפוסים שגרתיים של התנהגות מילולית או לא מילולית
- התנגדות חריגה לשינוי
- תחומי עניין מצומצמים ומקובעים שהינם אבנורמליים בעוצמה או במיקוד שלהם
- תגובתיות יתר (היפר) או תת תגובתיות (היפו) לקלט חושי או עניין חריג בהיבטים חושיים של הסביבה

תלמידים על הספקטרום האוטיסטי

- מתקשים ליזום קשר חברתי או לשתף פעולה עם הזולת
- נוטים לדבוק בשגרה קבועה וספציפית
- לרוב, הם מפרשים את מה שנאמר להם באופן מילולי
- חווים קשיים בוויסות חושי, שיכול לגרום להם מצוקה ולעורר תגובות קשות
- חווים קושי על רקע תקשורתי, שפתי או חברתי בהבנה של אנשים אחרים ובתקשורת עם סביבתם, שלעתים יכול להסביר התנהגות מאתגרת כביטוי למצוקה

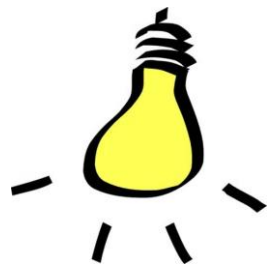

עקרונות וטיפים

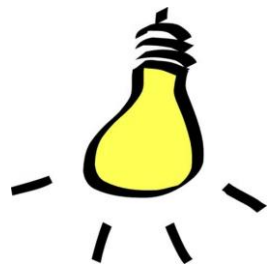

- התאימו את רמת המשימות בלמידה מקוונת לרמת התפקוד של התלמיד
- מכיוון שתלמידים עם אוטיזם מתקשים לעיתים קרובות להתמודד עם שינוי, הודיעו להם מראש על שינויים צפויים בלוחות זמנים, ציפיות וכדומה
- קבעו סדירות שבאמצעותה תוכלו ליידע את התלמיד מראש על שינויים
- יידעו גם את ההורה בדבר שינויים, כך שיוכלו לספק לתלמיד תמיכה במידת הצורך

עקרונות וטיפים

- תלמידים עם אוטיזם לעתים קרובות הם מאוד קונקרטיים בהבנת השיחות. חיוכים, מטאפורות, ניבים, או אינטונציה עלולים ללכת לאיבוד. השתמשו באסטרטגיות שיסייעו להם להבין את המשמעות, הכוונה והדקויות של האינטראקציות החברתיות והלימודיות
- סייעו לתלמיד להבין ולהתמודד עם מצבים מאתגרים בעת הלמידה המקוונת והציעו לו את האפשרות להתנתק ולחזור/להתאווור, להשתמש בעזרים כמו כדור פיזיו או מווסתים אחרים המצויים בבית
- צוותו תלמיד עם מוגבלות לתלמיד ללא מוגבלות כדי ליצר קשר חברתי

- הקפידו לקיים תקשורת עם התלמיד, בין אם מדובר בדוא"ל או בתגובות למטלות
- הקפידו לנסח בקשות או הוראות במגוון ערוצים כגון כתב, מלל דבור או תמונה
- העניקו לתלמידים תמיכה מספקת באמצעות הפניית תשומת ליבם לדגשים החשובים והבולטים ביותר בשיעור
- הקפידו לכלול את התלמיד (או את הוריו) במידה רבה ככל האפשר, בתכנון ההוראה. השיתוף מאפשר דיון במה שעתיד להתרחש בשיעור, ומאפשר לתלמיד הזדמנות ליצור קשרי אמון עם המורה ותומכי הלמידה הנוספים

- ודאו שהלמידה נעשית בסביבה ביתית מופחתת גירויים, הפחיתו גירויים בזום
- הכינו תומכות עבור התלמידים כדי שיסייעו להם להבין את המשמעות, הכוונה והדקויות של האינטראקציות החברתיות
- בסביבה מקוונת פקחו על סדר הדיון והשיח בצורה מדוקדקת
- הקפידו לנסח בקשות או הוראות בכתב, מכיוון שתלמידים עם אוטיזם נוטים להיות מאוד חזותיים

רקע קצר

שמים לב

עקרונות וטיפים להוראה
מקוונת

מוגבלות קוגניטיבית

רקע

- **מוגבלות שכלית התפתחותית** מתאפיינת במוגבלות משמעותית בתפקוד השכלי ובהתנהגות המסתגלת כפי שהן באות לידי ביטוי במיומנויות תפיסתיות, חברתיות ומעשיות. מוגבלות זו ראשיתה לפני גיל שמונה עשרה (aaid, 2011)
- **מוגבלות שכלית התפתחותית** היא מצב של התפתחות מוחית מעוכבת או לא שלמה, אשר משפיעה על רמת האינטליגנציה הכללית: קוגניציה, שפה, ויכולת מוטורית וחברתית. מוגבלות שכלית יכולה להופיע עם או בלי הפרעה נפשית או גופנית אחרת
- **משכל גבולי** (Borderline Intellectual Functioning) מתאר קבוצה של אנשים המתפקדים על הגבול שבין תפקוד אינטלקטואלי נורמלי לבין אינטליגנציה לקויה

שמים לב

- לתלמידים עם **מוגבלות שכלית התפתחותית** קיימים חסרים בתפקוד אינטלקטואלי ובתפקוד הסתגלותי אשר מגבילים את התפקוד בפעילות יומיומית, בהשתתפות חברתית ובחיים עצמאיים בסביבות משתנות
- השתתפותם של תלמידים עם **מוגבלות שכלית התפתחותית** בסביבת בית הספר בדרך כלל מוגבלת וחלקית והיא פונקציה של רמת המוגבלות
- תלמידים עם **משכל גבולי** מתאפיינים בחלק או בכל המאפיינים הבאים: חוסר בתשומת לב וריכוז, קושי ביוזמה, קשיים בזיכרון לטווח קצר, צורך לדבוק בחוקים ובכללים, קשיים בייצוג הסמלי, הבעה שפתית דלה, קשיים בהבנה ורמת הבנה נמוכה

עקרונות וטיפים

- חזרו על התוכן מספר פעמים תוך שימוש בייצוגים מסוגים שונים. נצלו את יכולות המולטימדיה כדי לעזור בהדגמת מושגי תוכן
- העריכו את הבנת התכנים על-ידי התלמידים בדרכים מגוונות. הבעה בעל-פה עשויה להתאים יותר לתלמידים לעומת הצגתה בכתב
- השתמשו בסביבות הלמידה המקוונות כדי לאפשר לתלמידים עם מוגבלות שכלית להביע את יכולותיהם באמצעות כלים טכנולוגיים

- מצבים חדשים יכולים לגרום לבלבול ולהשפיע על הביצועים הלימודיים. התמידו במתן הסברים לשינויים הצפויים בעקבות הלמידה בסביבה מקוונת. שתפו את ההורים בהבדלים כדי שיוכלו לתווך זאת לילדם
- הביאו לידיעת התלמידים בצורה מפורשת את הנדרש מהם מבחינה לימודית
- תנו לתלמידים, במידת האפשר, לעבוד עם עמיתים או חונכים, כך שיקבלו נקודת מבט נוספת על התוכן האקדמי
- שימוש בצ'אט, דיונים מקוונים, או שיחות ועידה בטלפון, יאפשרו לתלמידים לקיים אינטראקציה חברתית עם עמיתים או חונכים בזמן שהם עובדים בשיתוף פעולה לביצוע המטלה

רקע קצר

שמים לב

עקרונות וטיפים להוראה מקוונת

לקות למידה SLD – Specific learning Disorder

- הפרעה נורו-התפתחותית המתאפיינת בקשיים בלמידה ובשימוש במיומנויות אקדמיות: קריאה, כתיבה, כתיב ו/או בחשבון. להפרעה ישנן דרגות חומרה שונות
- לקויות למידה מתאפיינות בהטרוגניות והן משפיעות על מגוון מיומנויות למידה
- כאשר לקות הלמידה באה לידי ביטוי ביותר מתחום אחד, נוצר מצב של לקות למידה רב בעייתית
- לקות הלמידה אינה חולפת והיא מלווה את האדם לאורך כל חייו. עם זאת, באמצעות הקנייה נכונה, ניתן לעקוף את מרבית הקשיים

- תלמידים עם לקויות למידה מתקשים לעיתים קרובות בתחומי הביצוע האקדמי ובעמידה בדרישות המוצבות להם בסביבת הלמידה
- ניתן להעמיק במידע על לקויות למידה [באתר שפ"י](#)

תלמידים עם לקויות למידה עשויים להיתקל בקשיים בחלק מן התחומים הבאים:

- **תפיסה ועיבוד חזותיים** – קושי בהבחנה חזותית ובזיכרון בפרטים, סמלים גרפים, כיוונים, זיכרון לרצף בהבחנה בין דמות לרקע וראיית השלם על חלקיו
- **תפיסה ועיבוד פונולוגיים** - קושי בהבחנה בין צלילים דומים, זיהוי ובידוד צליל מתחילת מילה ומסופה, פירוק ומיזוג מילה ממרכיביה הצליליים ויכולת השמטת חלקים ממילה
- **זיכרון חזותי ושמיעתי** – קושי בזיכרון לטווח קצר וארוך, דליה ממאגר זיכרון, זיכרון פעיל, זיכרון תוך כדי עיבוד וזיכרון עם ובלי משמעות

- **שפה -** ייתכן קושי בהיגוי, ניסוח רעיון, שליפה ושיום אוטומטי מהיר – אוצר מלים, תחביר ומורפולוגי, קושי משמעותי באנליזה ובקידוד פונולוגי
- **דיסגרפיה** הקשורה להיבט הלשוני הבעתי
- אנליזה וקידוד פונולוגי, תהליכי עיבוד שפתיים פגומים
- קשיים באוטומטיזציה שעלולים לפגוע בכל המיומנויות
- **קשיים בתפיסה התנועתית:** הנובעים מקשיי זיכרון הפוגעים בזיכרון התנועתי קינסטטי, קשיים באוטומטיזציה, קשיים בקשב, קשיים בתזמון
- **קשיים בהתמצאות במרחב:** בעיות בכיווניות, בתכנון וארגון מרחבי

- **חשיבה חשבונית ועיבוד כמותי - קושי בהבנת משמעות המספר וביצוע פעולות חשבון.** זו הלקות היותר נדירה
- **תכנית העבודה עם התלמידים הללו צריכה לכלול מתן אסטרטגיות ומיומנויות שיסייעו לתלמיד לעקוף את הלקות**
- **יש לבחון גם את השפעת הקושי על התחומים החברתיים, הרגשיים וההתנהגותיים ולהציע מענה בהתאם**

עקרונות וטיפים

- אפשרו לתלמידים להאט את קצב הלמידה או האטו את הקצב באמצעות טכנולוגיה מסייעת. הדבר מאפשר לתלמידים הזדמנויות לסקור תכנים שהם עשויים להחמיץ. עם זאת, אל תוותרו על התלמיד והעבירו מסר שאתם איתו
- שלבו תכניות וטכנולוגיה מסייעת במידת הצורך ולפי ההתאמה לצרכיו האישיים של התלמיד
- קיימת שונות רבה בביצועים האקדמיים של תלמידים עם לקויות למידה, המחייבת אתכם להיכרות מעמיקה ביכולות האקדמיות ובצרכים האקדמיים של התלמידים בסביבת הלמידה המקוונת

■ תלמידים עם לקות למידה יחוו לעיתים רצף כישלונות וקשיים לימודיים גם בלמידה מקוונת. היו ערים לכך, עודדו אותם וסייעו להם בהתמודדות הקשה

■ התאימו את מורכבות הטקסט לעומק העומס הקוגניטיבי הנדרש בלמידה. הדבר מסייע לתלמידים עם ליקויי קריאה להתמודד עם מורכבות ותכני הטקסט

עזרים

כתוביות, תמלול מלא- Transcript, יכולת שמירה של החומר ולימוד חוזר, תוכנות הקראה ומעקב אחר התמלול

רקע קצר

שמים לב

עקרונות וטיפים להוראה מקוונת

הפרעת קשב- ADHD – ATTENTION DEFICIT HYPERACTIVITY DISORDER

- הפרעה נוירו-התפתחותית המתבטאת בקשיים בקשב ובריכוז ולעיתים גם בהיפראקטיביות ובאימפולסיביות הפוגעים בתפקוד. להפרעה ישנן דרגות חומרה שונות

- התסמינים של ההפרעה גורמים למצוקה גלויה או סמויה באדם, ולא ניתן להסבירם באמצעות הפרעות אחרות דומות

- זו היא אחת ההפרעות השכיחות והמוכרות ביותר המוערכת בכ- 10% - 5% מכלל אוכלוסיית התלמידים בגיל בית הספר. היא אינה חולפת בגיל הבגרות, אם כי ביטוייה יכולים להתמתן

תלמידים עם הפרעת קשב עשויים להיתקל בקשיים בחלק מן התחומים הבאים

ובעוצמות שונות:

- **ליקוי בקשב** - חוסר תשומת לב, חוסר הבחנה במידע או התעלמות ממידע ומוסחות גבוהה מגירויים המפריעים לתפקודו של הפרט
- **היפראקטיביות** – פעלתנות יתר שאינה תואמת את המצב ומפריעה לתפקודו של הפרט ולסביבה
- **אימפולסיביות** - קושי לשלוט בדחפים, המפריע לתפקודו של הפרט ועשוי להפריע גם לסביבה
- חלק מהתלמידים עם הפרעת הקשב יסבלו גם מלקות למידה

- תכנית העבודה צריכה לכלול מתן אסטרטגיות ומיומנויות שיסייעו לתלמיד לעקוף את הקושי גם בלמידה מקוונת
- בשל המאפיינים ההתנהגותיים של הפרעת הקשב הכוללים אימפולסיביות ותגובות לא מווסתות יש לשים לב להיבטים החברתיים, הרגשיים וההתנהגותיים של התלמיד בעת הלמידה המקוונת ולסייע לו לשלוט בדחפיו

TIPS!

עקרונות וטיפים

- היו קשובים לצרכי התלמידים בעת הלמידה המקוונת. וודאו שהם אכן נותרו קשובים ואינם מוסחים מגירויים שונים
- עודדו אותם כאשר הם נתקלים בקושי או אי הצלחה
- הציעו להם מנגנונים ואמצעים שיכולים לעזור להם בתהליכי הבקרה בלמידה המקוונת
- שלבו תכניות וטכנולוגיה מסייעת במידת הצורך ולפי ההתאמה לצרכיהם האישיים
- קחו בחשבון שקיימת שונות רבה בביצועים האקדמיים של תלמידים עם הפרעת קשב. שונות זו מחייבת הכרות מעמיקה שלכם ביכולות האקדמיות ובצרכים האקדמיים של התלמידים בסביבת הלמידה המקוונת

רקע קצר

שמים לב

עקרונות וטיפים להוראה מקוונת

הפרעות התנהגותיות ורגשיות

Emotional Behavioral Disorder

■ ההגדרות השונות של המונח "הפרעות התנהגותיות רגשיות" כוללות תיאור של התנהגות אנטי חברתית, תוקפנית ומרדנית במסגרת בית הספר, שאינה תואמת את הנורמות ההתנהגותיות המצופות לגילו ולסביבתו החברתית של התלמיד, ובשל כך פוגעות בתפקוד החינוכי במישור האקדמי, החברתי והאישי

■ (Trout & co, 2003)

■ דפוסים אלו מתמשכים וכוללים לעיתים הפרת כללים חברתיים, מאפיינים של התנהגות מציקה, הרסנית, מסכנת ולעיתים אף לא חוקית (ויצמן וטיאנו, 2010).

קשיים אצל תלמידים עם הפרעות התנהגותיות רגשיות

- תלמידים עם הפרעות התנהגותיות ורגשיות שונים זה מזה. חלקם עשויים להפגין התנהגויות יוצאות דופן הכוללות, לעיתים, שימוש בטקטיקות שונות אשר מתבטאות כהפעלת מניפולציות על הצוותים החינוכיים, והם מועדים, לעיתים, להתפרצויות רגשיות ולעימותים (Whitaker & Votel, 1995). אחרים עשויים להפגין התנהגויות מאוד נסוגות ומבודדות שיבואו לידי ביטוי בעיקר בהימנעות. יתכן ויהיה קשה לזהות

זאת

- לסביבת הלמידה יש פוטנציאל השפעה דרמטי על ההישגים האקדמיים של התלמידים

- מורים לתלמידים שיש להם קשיים שבאים לידי ביטוי באינטראקציות רגשיות, חברתיות או לימודיות נדרשים לעיתים קרובות להעניק תשומת לב רבה יותר לאופן שבו מתקיימות אינטראקציות חברתיות בסביבות הלמידה השונות

יש לשים לב להתנהגויות הבאות:

- טווח הקשב – מראים סימני עצבנות
- מסרבים באופן קיצוני לשתף פעולה
- ירידה בתפקוד
- הסתגרות – מסרבים ליצור קשר עם מבוגרים סביבם או עם קבוצת השווים
- אינם מתאימים את עצמם לפעילות – נוקטים בהתנהגויות שונות ולא מתאימות
- אינטראקציות חברתיות – לעיתים עלולים להגיב אליהם בצורה בלתי נעימה או לדחות אותם

עקרונות וטיפים

- עבודה צמודה עם ההורים או מבוגר משמעותי תאפשר למידה אודות הדרכים בהן התלמיד מייצג את עצמו במסגרות פנים אל פנים ובמסגרות מקוונות. שיתוף הפעולה עשוי לספק רעיונות לדרכים בהן ניתן לתמוך ביעילות בהתנהגות התלמיד בסביבה הווירטואלית
- הגדירו כללי התנהגות ברורים במהלך פעילויות, גם מרחוק
- הקפידו על הגדרת ציפיות ברורות והיו עקביים ביישום ההשלכות בגין התנהגות בלתי רצויה. קבעו ואכפו חוקים, נהלים, שגרות, או ציפיות המותאמות באופן ספציפי לביטויי ההתנהגות

- ספקו לתלמידים כלים לוויסות עצמי כגון: פנייה לתלמיד בשמו במהלך השיעור, קיום שיחה אישית המכינה אותו לקראת השיעור, מתן תפקיד במהלך השיעור כדי להעצים אותו, הפגות לפעילות גופנית/ האזנה למוזיקה/ עבודה עם לוח חיזוקים וצבירת נקודות
- תכננו מראש את לוח הזמנים שלכם ואת קצב הקניית התוכן כדי להבטיח שגם כאשר מתקיימות פעילויות לא מובנות יש להן הגדרות וציפיות ברורות להתנהגות אישית ובינאישית
- צרו עבור התלמידים מערכת שעות מסודרת הכוללת סדר יום ברור של זמני שיעורים והפסקות, לשים לב שההפסקות יהיו מרווחות ומספקות לטווחי הקשב

- התאימו את הסביבה הלימודית ככל האפשר: היעזרו בהורים לשליטה במסיחים אפשריים בסביבת הבית

- שמרו על קשר אישי ישיר מורה-תלמיד לחיזוק תחושת הביטחון והשייכות של התלמידים

- במהלך הלמידה צרו מערך חיזוקים מידי ככל האפשר

- זכרו – מדובר במצב לא רגיל, היו קשובים וגלו גמישות. חישבו על תחליף מילולי למגע, לחיבוק ולהבעת רגש!

- עודדו את התלמידים לעסוק בזיהוי ותיוג של מצבים רגשיים פנימיים משלהם, ולחלוק אותם אתכם או עם יתר המורים או עם מבוגר משמעותי. הדבר יאפשר להם לטפל בקושי לפני שהוא הופך לבעיה
- הציעו שעות פרטניות לפחות בהתחלה, עד שתלמיד תהיה תחושה טובה יותר בנוגע לתחומי החוזק שלו
- מעצבי התנהגות או מטפלי CBT יחשבו עם המחנכים על הדרכים בהן ניתן להסיר חסמים ולסייע לתלמיד, זאת באמצעות שיעור מקדים שלהם והכנת התלמיד, או באמצעות הצטרפות לשיעור עם הכיתה ומתן סמנים מוסכמים לתלמיד שאתו הם עובדים

- חשוב לתת את הדעת על טיפול והתייחסות מתאימה למניעת תחלואה נלווית משמעותית במיוחד בתחום ההתנהגותי- רגשי
- תלמידים עם הפרעת קשב מתקשים לעיתים בתחומי הביצוע האקדמי ובעמידה בדרישות בית הספר. לעיתים קרובות, ביצועיהם הלימודיים אינם עקביים
- **טיפול בהפרעת קשב וריכוז - הטיפול** הוא רב-ממדי וכולל טיפול תרופתי, פסיכולוגי-רגשי, התנהגותי ולעיתים אף משפחתי, יחד עם זאת חשוב להקנות כלים ללמידה לצד מתן התרופה, כך שלא תהווה מענה בלעדי
- ניתן להעמיק במידע על לקויות למידה [באתר שפ"י](#)

רקע קצר

שמים לב

עקרונות וטיפים להוראה מקוונת

מוגבלות שמיעה

- מוגבלות בשמיעה (כבדות שמיעה או חירשות –כו"ח) היא פגיעה בתפקוד התקין של מערכת השמע. הסיבות ללקות בשמיעה יכולות להיות גנטיות או נרכשות
- שמיעה תקינה מאפשרת התפתחות תקשורת, שפה ודיבור תוך כדי הבניית משמעות לעולם הסובב אותנו באופן טבעי מהגיל הרך
- למוגבלות בשמיעה עלולות להיות השלכות נרחבות על התפתחות הילד ותפקודו
- אוכלוסיית הילדים כבדי השמיעה והחירשים הטרוגנית מאוד, ולפיכך קיימת שונות רבה בתפקודם הלימודי והחברתי של ילדים כבדי שמיעה וחירשים

- הוראה ותקשורת בלמידה מקוונת עשויה לאתגר את התלמידים כבדי השמיעה והחירשים ואת הצוותים החינוכיים. חשוב שהמורים ידאגו להנגשת המידע באופן מיטבי ע"י הוספת כתוביות (תמלול) ותרגום לשפת הסימנים, הקפדה על התנאים האקוסטיים של סביבת ההוראה והלמידה וכן חיזוק השימוש בערוץ החזותי (מצגות, תמונות, וכו')
- כדאי להתייעץ עם אנשי המקצוע בתחום ההוראה וההנגשה לתלמידים כבדי שמיעה וחירשים מהמרכזים הטיפוליים לתלמידים כו"ח (שמע, שמעיה ושמע קולנו)

עקרונות וטיפים

תנאים אקוסטיים וסביבת למידה:

- קיימו את השיעור המקוון בחדר סגור ושקט
- עדיף להשתמש במחשב ולא בטלפון הסלולרי
- מומלץ להשתמש באביזרי עזר שמיעתיים

המלצות לשותפים בשיחה:

- דובר אחד בכל שלב בשיחה: אין לדבר בזמן שמישהו אחר מדבר.
- שימו לב לרעשי הרקע שעלולים להיווצר כאשר תלמידים אחרים משתתפים
- שימו לב לכך שהמיקרופון אינו מסתיר את שפתי הדובר

איך לשפר את התנאים לקריאת שפתיים:

- הקפידו על קו אינטרנט רחב דיו כדי לשפר את הסנכרון בין הקול לתמונה
- היו מודעים לחשיבות תצוגת המצלמה - שבו קרוב ומול המצלמה
- הקפידו על תאורה נאותה ורקע חלק ללא הסחות ועומס
- הנחו את התלמיד כיצד להציג על המסך את הדובר בהגדלה:
לצורך כך יש לעבור מתצוגת גלריה ל: speaker view או "לנעוץ" את תצוגת הדובר ע"י Pin video

מה עוד כדאי לדעת:

- כדאי להשתמש בכתיבה בצ'אט (או בקובץ שיתופי) כדי לאפשר שאילת שאלות והבהרות בכתב במקביל לשיח הדבור
- מומלץ לקיים עם תלמידי כו"ח מפגשים פרטניים (לפחות בהתחלה) לצורך חיזוק היכולת ללמידה בסביבה מקוונת מרובת משתתפים
- חשוב להנגיש את המידע המועבר בשיעור הן ע"י הוספת תמלול של הנאמר בשיעור ו/או תרגום לשפת הסימנים: [ראו סרטון הדרכה לגבי מערכת הזום:](#)

- מצ"ב הבלוג של עידו גרנות שעוסק בהנגשה מרחוק לאנשים עם מוגבלות בשמיעה
<https://bit.ly/2RJ3pos>
- ניתן להנגיש מערכות למידה נוספות כמו הוובקס: [ראו קישור להדרכה באתר הפיקוח על חינוך תלמידים כו"ח](#)
- קיימות אפליקציות המאפשרות תמלול טכני בזמן אמת (אם כי הן מוגבלות בהשוואה למתמלל אנושי) כמו: Live Transcribe של גוגל

רקע קצר

שמים לב

עקרונות וטיפים להוראה מקוונת

מוגבלות ראייה

- כבודות ראייה ועיוורון הן מוגבלויות חושיות הנובעות מפגם במערכת הראייה, בעין ובחלקיה או בעצב הראייה או במרכזים אחרים במוח אשר משפיעים על הראייה
- מוגבלות מוגדרת ככבודות ראייה ועיוורון כאשר הפגיעה אינה ניתנת לתיקון או לשיפור לכדי מצב של ראייה תקינה בעזרת התערבות רפואית, משקפיים רגילים או עדשות מגע. לקות ראייה מתוארת במונחים שונים

■ יכולתם של מורים וצוותים חינוכיים לתמוך ביעילות בתלמידים עם מוגבלות בראייה בסביבות למידה מקוונות עשויה להיות חוויה חדשה עבור מרבית המחנכים. מכיוון שחלק גדול מהסביבה המקוונת מחייבת שימוש בחומרי מולטימדיה, חשוב שצוותים יתייעצו עם אנשי מקצוע המיומנים בתכנית החינוכית לתלמידים עם בעיות ראייה (מתי"א) (מתמחות בלקויי ראייה), כמו גם אנשי מקצוע המוכשרים לשימוש בטכנולוגיה מסייעת מתוך המתי"א המתמחה של לקויות ראייה

■ היועצו בתלמיד והוריו על דרכי פעולה מתאימות לתלמיד

TIPS!

עקרונות וטיפים

- וודאו שהמערכת תואמת לכל ההוראה והלמידה ולפעילויות מקוונות. סביבות למידה לתלמיד עם עיוורון חייבות להיות בקובץ חיי ולא בתמונות
- עבדו בצמוד עם יועץ הטכנולוגיה המסייעת כדי להבטיח שהמערכות תואמות את הצרכים
- שתפו את מומחי תחום לקויות ראייה על מנת שינגישו לתלמיד סביבות למידה, חומרי למידה ואת המערכות
- הקפידו על עומס וויזואלי מצומצם
- הנגישו מיצג ויזואלי (גרף, תמונה, תרשים ועוד) בהמללה
- הקפידו על זמן מסך במיוחד לתלמידים כבדי ראייה
- שימו לב לכך שניגודיות של טקסטים וצבעים ממקסמת את היכולות

- התלמידים עשויים להתקשות בראיית פרטים על המסך כמו עקיבה של תנועת העכבר, לראות את כל המסך או את התוכן ולכן חשוב להדגיש/ להמליל כל מידע על המסך
- הקפידו במהלך השיעור לסכם תוכן שמונגש כטקסט והדגישו את ההיבטים המרכזיים והעיקריים
- הציעו לתלמידים שעות הוראה פרטניות לפחות בהתחלה, עד לחיזוק היכולות ללמידה בסביבה מקוונת מרובת משתתפים

עזרי נגישות:

- **עיוורים** - נעזרים בתוכנה מיוחדת הנקראת קורא מסך (NVDA/ JAWS) וצג ברייל
- **לקויי ראייה** - נעזרים במסך גדול, מערכות או תוכנות הגדלה, זכוכית מגדלת טמ"ס (טלוויזיה במעגל סגור), שימוש בהגדרות שונות להגדלה, שינויי צבעים והגדרות ניגודיות

רקע קצר

שמים לב

עקרונות וטיפים להוראה מקוונת

תלמידים עם מוגבלויות פיזיות

- קבוצת מוגבלויות המאופיינת בקושי תנועתי המשפיע על הניידות ועל השתתפות האדם בתחומים שונים של חייו. מוגבלויות אלו שונות זו מזו במאפיינים, בגורמים ובאופן בו הן באות לידי ביטוי בתפקוד
- מאפייני התפקוד היום-יומי של תלמיד השייך לקבוצת המוגבלויות הפיזיות משתנים מילד לילד ותלויים בסוג המוגבלות, בדרגת חומרתה ובביטוייה השונים.
- לכל מוגבלות יש השפעה שונה על תפקוד התלמיד, ולרוב היא באה לידי ביטוי בצרכים פיזיים הדורשים הנגשות

שמים לב

- בהוראה מרחוק של תלמידים עם מוגבלות פיזית יש לקחת בחשבון כי התפקודים המרכזיים הנפגעים הם התנועה הגסה והעדינה, הניידות והיציבה, וכי הקשיים המוטוריים מלווים לעיתים בליקויים בתחושה, בתפיסה או בתקשורת
- הוראה מרחוק של תלמידים עם מוגבלות פיזית צריכה לקחת בחשבון השפעה מכרעת של התנאים הפיזיים על תפקודם הלימודי של התלמידים
- אנשי החינוך נדרשים להתאים את סביבות הלמידה המקוונות, תוך היוועצות עם מומחה תחום מהמתי"א כדי לענות על צרכיהם החינוכיים הספציפיים

עקרונות וטיפים

- וודאו כי כל סביבות הלמידה, כולל מרחב החינוך של התלמיד בבית, הן נגישות ללמידה מרחוק
- בדקו כיצד המוגבלות הפיזית משפיעה על יכולת התלמיד ללמידה מקוונת לאורך זמן
- הקדישו זמן להבנת המורכבות המתלווה בעת השימוש בעזרים, מכשירים, תכניות וטכנולוגיה מסייעת בעת הלמידה מרחוק
- היו מודעים להשפעה של הקושי בניידות בפעילות מוטורית גסה ועדינה, על יכולתו של התלמיד להשתתף באופן מלא בפעילויות מקוונות

- התאימו את קצב ההוראה והקניית התכנים לקצב ההתנהלות של התלמיד בסביבת הלמידה המקוונת
- ספקו לתלמיד ולהוריו עותקים של כל התכנים, ההרצאות והדגשים שיסייעו ללמידה מרחוק
- התאימו את המטלות ואת התוצרים המצופים ליכולות התלמיד
- היו מודעים לכך שהתלמיד עשוי להיתקל בקושי או להתנהל באיטיות הבעה בעל פה, בכתיבה או בקריאה, וכן בהשתתפות פעילה בפעילויות קבוצתיות, דיונים קבוצתיים או באינטראקציות חברתיות
- הציעו לתלמידים שעות הוראה פרטניות לפחות בהתחלה

רקע קצר

שמים לב

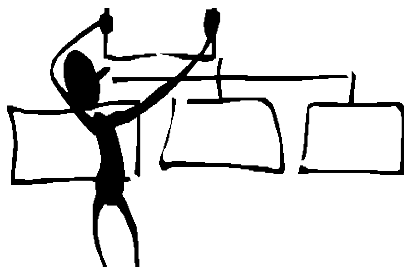
עקרונות וטיפים להוראה מקוונת

תלמידים עם בעיות בריאותיות

רקע- שמים לב

- תלמידים עם בעיות בריאותיות עלולים להיות פגיעים יותר מבחינה רגשית, חברתית ולימודית (פעמים רבות בשל היעדרות)
- יש לבחון את השפעת המחלה על תפקוד התלמיד בתחומים השונים: קוגניטיבי, פיזיולוגי, מוטורי, רגשי, חברתי התנהגותי וכדומה

- בדקו את השפעת מצבו הבריאותי של התלמיד על סיבולתו, סבלנותו ויכולתו לתקשר עם אחרים בסביבה
- הקליטו את השיעור - תלמידים לחוצים רגשית או פיזית עשויים להתקשות בעיבוד תוכן. שימוש בתוכן מוקלט יכול לאפשר להם להשתתף באופן מלא יותר למידה
- לעיתים קרובות, תלמידים עם ליקויים בריאותיים מתקשים או אינם מסוגלים לעמוד בלוחות זמנים להגשת משימות או מבחנים. הקפידו לאפשר מועדים נוספים והארכת זמן

- הכירו במצבו של התלמיד בעת הרכבת יחידות הוראה והתאמה אישית של הוראה לתלמידים אלה
- חשוב שהמורים ידעו כיצד שלבים שונים של המחלה או התקדמות שלה עשויים להשפיע על תפקודו של התלמיד בסביבה המקוונת
- היעזרו במומחי טכנולוגיה מסייעת. חשוב שכל חברי הצוות יכירו את התומכות שהיכולות הטכנולוגיות המסייעות מספקות, את מגבלות המערכות ואת ההשפעה שיש לטכנולוגיה המסייעת על התנהגות הלומד וגם על המורה
- הציעו לתלמידים שעות הוראה פרטניות לפחות בהתחלה, עד לחיזוק היכולות ללמידה בסביבה מקוונת מרובת משתתפים

כלים ואתרים מונגשים

- דפי עבודה אינטראקטיביים wizer.me
- לוח שיתופי [linoit](https://linoit.com)
- ארגז הכלים החדש למורה המקוון [אורי ואלון](https://aori.wl.gov.il)
- הקראה בקצב מותאם [spreeder](https://spreeder.com)
- גלגל המזל classtools.net
- מצגות מונפשות [powtoon](https://powtoon.com)
- משחקי שאלות וסקרים [mentimeter](https://mentimeter.com)
- משימות מתוקשבות לעבודה עצמית [lergo](https://lergo.com)
- חידונים און ליין [triventy](https://triventy.com)

ערכו, כתבו והגיבו (ע"פ סדר א'-ב')

- מירי נבון – מנהלת אגף בכיר, יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות
- ד"ר אודט סלע – המדענית הראשית, לשכת המדען הראשי
- אורנה קירשטיין - ממונה שילוב והכלה שירות פסיכולוגי ייעוצי
- אידית פרלמוטר – מדריכה מרכזת ארצית שילוב והכלה -אגף על יסודי
- אילנה קלר – מדריכה מרכזת ארצית, אגף א' חינוך מיוחד
- גל איובי – מדריכה מרכזת ארצית – מינהל חברה ונוער
- דני ז'ורנו – מנהלת אגף לקויות למידה והפרעת קשב
- הגר אור- מדריכה מרכזת ארצית – אגף עובדי הוראה בתפקידי הדרכה
- הדר גפני – ממונה תכנים ותכניות בפיתוח המקצועי
- ורד טבול – מדריכה מרכזת ארצית – אגף בכיר יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות
- ורד מליחי - מדריכה מרכזת ארצית – אגף בכיר יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות
- טליה טל- יו"ר ועדות זכאות אפיון מנח"י
- יעל בכר – ממונה יישום והטמעת חוק החינוך המיוחד

ערכו, כתבו והגיבו (ע"פ סדר א'-ב')

- יעל כהן- יו"ר ועדות זכאות אפיון מחוז ירושלים
- ליאלי מורדי - מדריכה מרכזת ארצית – אגף בכיר יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות לילי טלדן – מפקחת אבחון והתאמות לקויי למידה
- מוריה טלמור – ממונה שילוב והכלה -אגף יסודי
- ד"ר ניצן אלמוג – ראש המיקוד בשילוב והכלה, החוג לחינוך וחברה, הקריה האקדמית אונו
- עמותת נגישות ישראל
- ענת יצחקי – ממונה אגף ילדים ונוער בסיכון
- רות גולדנר להב – ממונה יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות
- רונית גרייבר - מדריכה מרכזת ארצית – אגף בכיר יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות
- שולמית כהן –מפקחת חינוך מיוחד חרשים וכבדי שמיעה
- שרון תלמי- מפקחת מתאמת יו"ר ועדות מחוז ירושלים
- שרית פוסרינו – מדריכה מרכזת ארצית שילוב והכלה- אגף על יסודי